

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

«ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ»

Рік навчання **1**, семестр **1**
Форма навчання (денна, заочна)

Галузь знань
А Освіта
Спеціальність
А 4 Середня освіта
Предметна спеціальність
А 4.16 Захист України
Освітній рівень
магістр

Назва кафедри та викладач / викладачі	Кафедра соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики Викладач: доктор філософських наук, професор Терпищій Сергій Олександрович Інформація про викладача на сайті факультету: https://shf.udu.edu.ua/pro-fakultet/spivrobitnyky/spivrobitnyky/vykladach-13 E-mail: s.o.terepyshchyi@npu.edu.ua
I. Основна мета/цілі навчання	Мета полягає у сприянні формуванню самостійного, творчого мислення через засвоєння теоретичних та методологічних засад сучасної освіти, переорієнтації мислення на засвоєння і застосування методу філософської рефлексії в освіті, поєднанні фундаментальної професійної підготовки майбутніх магістрів з сучасними філософсько-світоглядними уявленнями про зміст, засоби і форми освітнього ландшафту в умовах війни
II. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі	Навчальна дисципліна обов'язкова Цикл загальної підготовки Шифр у навчальному плані: ЗП01

III. Обсяг навчальної дисципліни		Денна ф.н.	Заочна ф.н.
	Кількість кредитів	3	3
	Загальна кількість годин	90	90
	Лекційні заняття	12	6
	Семінарські заняття	10	4
	Самостійна робота	68	80

IV. Короткий зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Філософія освіти як галузь філософії та навчальна дисципліна

Тема 1.1. Феномен освіти

Освіта як сфера духовно-інтелектуальної діяльності людини. Завдання освіти. Формування особистості громадянина. Всебічна розвиненість, повноцінність, добросовісність. Продуктивний поступ суспільства. Соціалізація людини. Оптимальна адаптація людини до життя. Освіта як механізм відтворення життєдіяльності людини на індивідуально-особистісному і соціально-культурному рівнях. Статус освіти – вчити і виховувати. Освіта як визначальний фактор духовності. Освіченість, загальнообов’язкові стандарти освіти. Освіта та її зв’язок з раціональною і логічною самодисципліною, орієнтація на знання, розвиток пам’яті і мислення. Свобода творчості в освіті. Суть і значення освіти з позицій філософського аналізу.

Тема 1.2. Предмет і мета філософії освіти

Понятійний апарат філософії освіти. Філософія освіти як методологічна основою аналізу освітніх систем, освітньої політики, стратегії і тактики освітніх практик. Філософія освіти і парадигма педагогічної науки. Індоктринація в освіті. Філософія освіти як нова соціальна науково-теоретична дисципліна. Плюралізм парадигми філософії освіти. Зміна структури і стратегії обґрунтування філософії освіти стосовно до предмету, який є предметом обговорення. Філософський аналіз в сфері освіти. Зв’язки філософії освіти з гносеологією, аксіологією, етикою, естетикою, антропологією, соціальною філософією, освітньою політикою. Філософія освіти як сфера філософського знання, яка вивчає методологічні засади функціонування і розвитку освіти як цілісної системи. Завдання філософії освіти, вироблення нових цінностей як відповідь на виклики, що постали перед сучасною цивілізацією, інтеграція наукових досліджень в освіті.

Тема 1.3. Історична генеза філософії освіти

Освіта і виховання Античності. Школа софістів. Парадокс Сократа. Парадокс та місія Платона. Арістотель як вчитель ефективного користування розумом. Стоїцизм. «Бог є дух»: сутність середньовіччя. Розвиток християнства і інших світових

релігій. Тома Аквінський. Августин Блаженний. Гуманізм як освітня філософія. Просвітництво. Кант і Гегель: започаткування педагогічної науки.

Тема 1.4. Філософсько-освітні ідеї в Україні

Філософсько-освітні ідеї XVI-XVII ст. Заснування і розвиток своїх освітніх інституцій. Вироблення критеріїв освіченості. Визначення літературно-джерельних авторитетів. Виокремлення власних наукових, філософських та релігійних пріоритетів. Формування вітчизняної філософсько-освітньої стратегії. Братства. Острозька академія. Києво-Могилянська академія. Поєднання світової філософії з українськими світоглядними орієнтирами. Парадокс Сковороди. Кордоцетризм і раціоналізм. Ідея Сковороди про сродний труд. Завдання кожної людини як свій шлях до Бога. Філософія «серця» Сковороди як вчення про досягнення людиною щастя. Київська академічна традиція XIX-початку XX ст. Діяльність та ідеї М. Драгоманова.

Модуль 2. Освітні ідеї основних напрямів філософії. Проблеми філософії освіти

Тема 2.1. Критична теорія як теоретичний дискурс освіти

Критика суспільства та культури. Рефлексивне ставлення до знання. Пояснення виникнення об'єктів свого пізнання. Макс Горкгаймер. Міждисциплінарність і практико-політична «ангажованість». Критична теорія як складова неомарксистської теорії суспільства. Теодор Адорно. Вальтер Беньямін. Герберт Маркузе. Еріх Фромм. Отто Кірхгаймер. Франц Нойманн. Франкфуртська школа. Психоаналіз. Постструктуралізм. Фемінізм. Постколоніалізм. Мультикультуралізм. Дослідження расизму, сексизму, етноцентризму, колоніалізму. Дискурсивне різноманіття «критичних теорій». Культурні дослідження. Літературна критика. Критика освіти.

Тема 2.2. Постмодернізм як трансформуючий погляд на сучасну освіту

Постмодернізм як культурне явище. Модерністське бачення людини. Витоки цивілізаційної кризи. Постмодернізм як критичний і трансформуючий погляд на сучасність. Погляди Р.Барта, Ж.Батая, Ж. Бодрійяра, Ж. Дельоза і Ф.Гваттарі, Ж. Дерріда, П. Козловські, Ж.-Ф. Ліотара, М. Фуко, В.Вельша, Ф.Джеймісона. Критика ієрархічних систем (расизму, етноцентризму, сексизму, ейджизму). Плюралізм і змішання стилів. Толерантність до невизначеності. Визнання хаосу як середовища для інновацій. Акцент на різноманітності і множинності, сприяння культурному розмаїттю («філософія відмінностей»). Толерантність до Іншого, інклюзивність культури («філософія включення»). Переосмислення підстав, на яких ґрунтується європейська культура і цивілізація (критика логоцентризму, відносність істини, дискурсивність і контекстуальність знання). Радикальне реформування освіти (освіта як практика свободи). Демократичність і плюралізм самоцінних практик в освіті. Індивідуалізовані методи навчання. Освіта для дорослих.

Тема 2.3. Проблеми філософії освіти. Навчання і учіння. Політика та етика освіти

Цінність знань та навчальна програма. Логіка та критичне мислення. Навчання та освіта дорослих. Педагогічна освіта. Математична та природознавча освіта. Релігійна освіта. Художня та літературна освіта. Медіаосвіта. Політика та етика освіти.

Академічна доброчесність. Мультикультуралізм та космополітанізм в освіті. Громадянська освіта. Інклюзивність і справедливість в освіті. Гендерна освіта. Віртуальна освіта. Сучасні теорії освіти. Ідея університету. Університет у сучасну добу. Болонський процес. Принципи європейської вищої освіти.

Детальні теми лекційних і семінарських занять, питання до іспиту тощо містяться у курсі у Moodle:
<https://moodle.udu.edu.ua/course/view.php?id=2433>

V. Результати навчання

ПРН 5. Застосовувати механізми реалізації суб'єкт-суб'єктних відносин між вчителем і здобувачем освіти

ПРН 6. Використовувати у практиці роботи сучасні технології навчання, вміло застосовувати інноваційні методи і техніки навчання.

ПРН 7. Визначати потреби особистого професійного розвитку, планувати власний професійний розвиток, самостійно вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ПРН 8. Інтегрувати інновації у власну педагогічну практику

ПРН 9. Усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та його сталого розвитку, верховенства права і свобод людини в Україні, виконувати соціальні обов'язки як члена суспільства.

ПРН 13. Сприяти ветеранам війни, демобілізованим особам та членам їх сімей, членам сімей загиблих (померлих) вирішенню питань професійної адаптації, психологічної допомоги, ветеранського спорту, медичної реабілітації

ПРН 14. Створювати умови для збереження психоемоційного здоров'я здобувачів освіти; підтримувати особисте фізичне та психоемоційне здоров'я під час професійної діяльності

VI. Порядок та критерії оцінювання

Форми поточного контролю: модульні тести.

Методи поточного контролю: усне опитування,

Форма підсумкового контролю: іспит

Методи підсумкового контролю: заліковий тест

Важливі зауваги щодо оцінювання! Максимальна кількість балів, яку здобувач може набрати протягом семестру – 60. Максимальна кількість балів за екзамен – 40. Разом – 100 балів.

До початку екзаменаційної сесії здобувач повинен набрати мінімум **35 балів**. Цей бал не означає зарахування, він просто дає здобувачеві право складати залік чи екзамен. Якщо здобувач не отримав 35 балів, то у наступному семестрі він проходить ці навчальні дисципліни повторно на платній основі. Якщо здобувач отримав незадовільну оцінку під час екзамену, в нього виникає академічна заборгованість. Повторно скласти атестацію він повинен до початку наступного семестру в терміни, визначені деканом. Повторне складання може бути не більше двох разів: перший раз – викладачеві, другий раз – комісії. Якщо здобувач має більше 5-ти академзаборгованостей, він відраховується з університету. Якщо здобувач не погоджується з оцінкою підсумкової атестації, він може в день оголошення результатів подати в деканат апеляційну заяву. Наступного дня проводиться засідання апеляційної комісії. За письмового екзамена повторне опитування не проводиться. За усного комісія надає здобувачеві право продемонструвати свої знання. Про порядок складання екзаменів, перескладання і оскарження результатів див. Положення про організацію освітнього процесу.

Критерії оцінювання

Під час усних відповідей: повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мовлення; впевненість та аргументованість; використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Під час виконання письмових завдань: повнота розкриття питання; цілісність, систематичність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Рівень відповідності критеріям

Творчий рівень (90 – 100 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно розв'язує завдання різних видів складності, аргументовано висловлює свої думки, займається самоосвітою, може брати активну участь в наукових проєктах і конкурсах.

Високий рівень (80 – 89 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну в необхідному обсязі, володіє навчальним матеріалом у межах навчальної дисципліни, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності.

Достатній рівень (70 – 79 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну в повному обсязі, але нерівномірно володіє навчальним матеріалом, здатний його аналізувати, проте не може сформулювати висновки досить ґрунтовно.

Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувач загалом опанував навчальну дисципліну, але більшість тем засвоїв поверхово.

Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувач загалом засвоїв навчальну дисципліну, але дуже поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні і фрагментарно, не може самостійно викласти зміст більшості тем.

Незадовільний рівень: 35 – 59 балів з можливістю повторного складання. Здобувач частково засвоїв навчальну дисципліну, не засвоїв більшості тем, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміє логічно, послідовно, грамотно висловлювати думку; 0 – 34 балів з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни. Здобувач не виконав більшості завдань, не володіє навчальним матеріалом.

VII. Політика курсу

Вимоги до роботи здобувачів вищої освіти під час проведення навчальних занять з курсу (відвідування занять, етика поведінки під час занять, відпрацювання пропущених занять тощо).

Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Українському державному університеті (УДУ) імені Михайла Драгоманова (2024 р.) з дисципліни «Філософія освіти» передбачені наступні форми та види організації освітнього процесу: *навчальні заняття* (лекції, семінарські заняття, консультації); *самостійна робота здобувачів* (різноманітні види індивідуальної та колективної навчальної діяльності здобувачів, яка здійснюється ними на навчальних заняттях або під час позааудиторної роботи); *виконання індивідуальних завдань* (реферати, есе, аналітичні роботи, різні види контрольних завдань, які виконуються під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти); *контрольні заходи* (контроль поточної роботи, модульний контроль, рубіжний (міжсесійна атестація), підсумкова семестрова атестація).

Відвідування занять та відпрацювання студентами пропущених занять є обов'язковим до іспиту. Студенти, які оформили індивідуальні графіки навчання повинні вчасно виконувати всі завдання та відпрацьовувати семінарські заняття.

Поточна успішність з навчальної дисципліни оцінюється від 0 до 60 балів включно.

Вимоги до академічної доброчесності здобувачів.

Згідно Положенню про академічну доброчесність в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова (2024), здобувачі вищої освіти повинні дотримуватись принципів академічної доброчесності, а саме:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб та можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право та суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної діяльності, використані методики досліджень та джерела інформації;
- розкриття використання генеративного штучного інтелекту ШІ із зазначенням моделі та розробника, а також для чого використовувався цей інструмент.

***VIII. Основні
інформаційні
ресурси***

1. *Основна інформація з навчальної дисципліни викладена на освітній платформі Moodle*
<https://moodle.udu.edu.ua/course/view.php?id=2433>
2. *Філософія освіти* : навчальний посібник. 2-е видання / за наук. ред. академіка В.П. Андрущенка [та ін.]. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2021. 348 с. https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/33916/Filosofia%20Osvity_2021.pdf
3. Терепищій С. *Філософія освіти*. Цикл лекцій. Youtube-канал «Освітні ландшафти»,
<https://www.youtube.com/watch?v=jdJlIlOTVw&list=PL6RGdK0JRlroTinfLFMLOtD67KkdbjDdZ>
4. Терепищій С.О. *Філософія освіти: переосмислення освітнього ландшафту*. К.: Людмила, 2026, 504 с.
5. Noddings N. *Philosophy of education*. Routledge, 2022. 280 p.

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики, протокол №_1_ від 28 серпня 2026 р.